

Gesloten grenzen: Een uitgelezen kans voor bezinning over een nieuw (EU-)migratiebeleid¹

Ilke Adam

Het is oorverdovend stil op de anders zo luide migratieagenda. Dat is logisch, denken sommigen misschien. Het is over zoveel anders stil. Maar ondertussen vliegen de meningen wel in het rond over hoe de pandemie een opportuniteit zou moeten zijn om het klimaatdebat aan te zwengelen, om een eerlijke fiscaliteit te creëren, om het onderwijs te hervormen, om het mobiliteitsbeleid eens een goede lik verf te geven. Alleen over migratie blijft het stil.

Het is niet zo ver zoeken naar de oorzaak. De pandemie is erin geslaagd de natte droom van menig politicus waar te maken. Wat ze ook probeerden: muren bouwen, hoogstaande technologische grenscontroles, steeds restrictievere migratiewetten, Libische kustwachten betalen, rechten van asielzoekers uithollen – ze konden niet waarmaken wat de pandemie kon. De pandemie slaagde erin om van de ene dag op de andere grenzen te sluiten en de toegang tot asiel te ontzeggen. Voor de believers van een gesloten wereld is het migratievraagstuk, als we nu even cynisch mogen zijn, 'opgelost'. Niemand komt nog naar Europa en iedereen blijft in zijn kot. Juist daarom, denk ik dan, is deze zeldzame luwte een uitgelezen moment om na te denken over een nieuw en beter (EU-)migratiebeleid.

Moordende routes

Na corona zullen mensen nog steeds migreren en vluchten. Migratie bestaat sinds mensenheugenis en zal altijd blijven bestaan. Mensen zullen nog steeds op zoek gaan naar een beter leven elders, ze zullen blijven vluchten voor geweld, en elders gaan studeren of familieleden vervoegen. De ongelijke verdeling van rijkdom in de wereld zal morgen niet eindigen, oorlogen en politieke conflicten evenmin.

Migratiebeleid, zoals de experts weten, slaagt er nauwelijks in impact te hebben op het volume (het aantal mensen dat migreert) maar wel op de richting die migratie uitgaat, de vorm die het aanneemt en de timing ervan. Gesloten grenzen hebben, behalve in de radicale tijdelijke versie van vandaag, niet echt geleid tot minder migratie, maar tot meer illegale migratie, gevaarlijkere routes en meer, duurdere en gevaarlijkere mensensmokkel. Het aantal migranten in de wereld is weliswaar meegegroeid met de wereldbevolking, maar is in relatieve termen stabiel gebleven op 3 % van de wereldbevolking. Wel zijn de routes voor velen gevaarlijker geworden. Terwijl vluchtelingen in de jaren '80 nog met het vliegtuig naar Europa kwamen om asiel aan te vragen, kan dat nu niet meer en moeten ze levensgevaarlijke tochten trotseren.

De wereld tijdens en na corona zal toch nog voor even een meer aseptische wereld zijn, en dit zal impact hebben op grenscontroles. We gaan tijden van biosecuritaire migratiebeheer tegemoet waarin migranten zullen gecontroleerd worden op hun gezondheid, een vaccinatie moeten kunnen voorleggen, in quarantaine blijven na aankomst.² In dergelijke tijden, maar ook daarbuiten, is het toch goed om weten wie een land binnenkomt en buitengaat. Als migratie legaal verloopt, kun je dat controleren, als het verdoken is niet. Daarom, maar niet alleen daarom, is het openen van meer legale migratiekanalen een absolute noodzaak. Om de nodige gezondheidschecks te kunnen uitvoeren en omdat mensen sowieso zullen blijven migreren. De grenzen meer openen laat meer controle toe, niet minder.

Het overgrote merendeel van verdedigers van open grenzen doelt voornamelijk op openere grenzen, niet het complete verdwijnen van grenzen en grenswachten, wel het drastisch uitbreiden van mogelijkheden om legaal te migreren. Dat leidt niet noodzakelijk tot meer migratie, maar legaliseert de manier waarop het gebeurt.

Meer opening voor legale migratie omwille van economische en humanitaire motieven laat toe om de torenhoge dodentol in de Middellandse Zee te doen dalen, om crapuleuze samenwerking met duistere kustwachten en dictators op te schorten, om meer kennis te verwerven over wie je land binnenkomt, om de arbeidsmarkt beter te reguleren, om een beter geïnformeerd gezondheidsbeleid te voeren.

Of willen we terugkeren naar hoe het was? Mensen komen toch, maar dan illegaal, via moordende routes of door in het land te blijven na het verlopen van hun toeristenvisum. Ze sterven door verstikking of bevriezing in vrachtwagens, door dehydratie in de woestijn of door verdrinking op zee. Een grootschalige enquête door het ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties bij ongeveer 2 000 Afrikaanse migranten die illegaal naar Europa kwamen, toont aan dat het merendeel van hen dat opnieuw zou doen, ondanks de gevaren.³ Gefundeerde inschattingen over hoe migratie eruit zal zien tijdens het lange coronatijdperk voorspellen minder visatoekenningen, nog meer checks en controle, en dus nog duurdere en gevaarlijkere smokkelroutes.⁴ Is het dan niet beter

om meer legale migratiekanalen te openen, om onder andere de gezondheidschecks toe te laten, de kennis van wie binnenkomt te verbeteren en de dodentol te minderen?

Essentiële beroepen

De huidige COVID-19-crisis heeft bovendien ook duidelijk gemaakt hoe migranten bijdragen tot onze samenlevingen en hoe nodig ze zijn. Migranten zijn oververtegenwoordigd in vele essentiële beroepen: in de zorg, de distributiesector, transport, de schoonmaak ... Zonder hen zouden onze ziekenhuizen en rusthuizen niet draaien en onze supermarkten niet bevoorrad zijn. Er zouden zelfs géén bureaus of huizen gepoetst worden want de schoonmaak is een sector die zo goed als uitsluitend draait dankzij personen met een migratieachtergrond. Brood en vlees eten mag je ook al vergeten, de industriële bakkerijen en de vleessector draaien bijna uitsluitend op migranten van niet-Europese origine. En vele landen schreeuwen om seizoenarbeiders, nu de oogst riskeert te verrotten en Roemeense en Marokkaanse fruitplukkers niet meer tijdig in het land raken door de gesloten grenzen. Duitsland liet in uiterste nood 40 000 seizoenarbeiders invliegen vanuit Roemenië, in volle coronacrisis. Portugal, Spanje en Italië opteren voor regularisatie van al aanwezige mensen zonder papieren. In België zijn het momenteel de al aanwezige asielzoekers die de aardbeienoogst redden, maar hun aantallen kunnen de jaarlijks weerkerende seizoenarbeiders niet vervangen. De vergrijzing zal de nood aan extra werkkrachten alleen maar doen toenemen. Terwijl er nu ongeveer 30 % 65-plussers zijn ten aanzien van 70 % werkenden (de bevolking tussen 15 en 64 jaar), zal dat cijfer verhogen tot 50 % in 2070.⁵ De vergrijzing kan zeker niet alleen opgelost worden met migratie, maar het kan wel deel van de oplossing zijn.

Creatieve oplossingen

Waarop wachten de EU en de lidstaten nog om meer legale migratiekanalen te creëren? De mogelijkheden zijn talrijk. Voor vluchtelingen kan men massaal investeren in hervestiging, de selectie en het overbrengen van vluchtelingen vanuit een land waar zij bescherming gezocht hebben (veelal in het Zuiden, in landen die het merendeel van alle vluchtelingen opvangen) naar een ander land, dat aanvaardt om hen op te vangen als vluchtelingen. Of men kan een echt beleid ontwikkelen omtrent humanitaire visa. Deze visa geven toestemming om legaal naar een land te reizen, en dus het vliegtuig of ander veilig transport te nemen naar een land waar men dan asiel kan aanvragen.

Daarnaast kunnen de EU en de lidstaten een echt economisch migratiebeleid op poten zetten, niet louter voor de hooggeschoolden maar voor allerlei geschoolde en ongeschoolde jobs. Ook hier ontbreken de mogelijkheden en ideeën niet. Het visa-lottosysteem van de VS; het puntensysteem van Canada; circulaire migratieschema's die mensen toelaten om gedurende meerdere kortere periodes naar België of Europa te komen,

een opleiding te volgen, die hier te benutten en ook in het land van herkomst. Of geef internationale studenten de mogelijkheid langer te blijven na hun studies en te werken. De ideeën en mogelijkheden ontbreken niet. Ook regularisaties van al in het land aanwezige mensen zonder papieren zijn een mogelijkheid om zicht te krijgen op diegenen die hier toch al aanwezig zijn, om hen een beter perspectief te bieden, om uitbuitingspraktijken tegen te gaan en – in coronatijden – de volksgezondheid te verbeteren en oogsten redden. Nogmaals, een opener migratiebeleid laat meer controle toe, niet minder. Want wat legaal is, is zichtbaar, wat illegaal is, is verdoken en oncontroleerbaar.

Het uitwerken van meer legale migratiekanalen laat bovendien toe een Europa te creëren waarvoor je je niet hoeft te schamen, in tijden waarin schieten op vluchtelingen aan de grens, terugduwen van asielzoekers in de hol van de leeuw en mensen laten verdrinken op zee Europese migratiepraktijken zijn geworden. Is dat het Europa dat zich identificeert als promotor van mensenrechten? In tijden waar iedereen in zijn kot zit binnen hermetisch gesloten grenzen is het de hoogste tijd om hierover na te denken.

Eindnoten

- 1 Een kortere versie van dit stuk werd gepubliceerd in *De Standaard* op 22 mei 2020, Open grenzen laten meer controle toe, niet minder (Ilke Adam).
https://www.standaard.be/cnt/dmf20200521_04967644
- 2 Zie ook Florian Trauner, Coronacrisis brengt Europese asielbeleid van voorbije 20 jaar in gevaar.
<https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/05/06/opinie-florian-trauner-europees-asielbeleid/>
- 3 UNDP (2019). *Scaling Fences. Voices of Irregular African Migrants to Europe*.
<https://scalingfences.undp.org/en/>
- 4 Zie Europol's [jaarrapport omtrent mensensmokkel](#) en ICMP, [Expert Voice: COVID-19 – Migration in the age of biosecurity](#), door Hugo Brady, voormalig woordvoerder van de voorzitter van de vorige voorzitter van de Europese Commissie Donald Tusk.
- 5 European Commission (2018), [Ageing report](#). https://ec.europa.eu/info/publications/economy-finance/2018-ageing-report-economic-and-budgetary-projections-eu-member-states-2016-2070_en